

Jernhårde ladies? Om kønsrepræsentation i sport¹

© Hans Bonde

Institut for Idræt og Ernæring, Københavns Universitet

Publicerat på idrottsforum.org 2015-01-27

Konkurrencesporten er et af de samfundsområder, der af fysiologiske grunde mest konsekvent lader kvinder stille op i en beskyttet kategori ved helt at adskille dem fra mændenes konkurrence. Mange andre kategorier end kvinder, f.eks. unge, amatører, veteraner og handicappede, vil også gerne repræsenteres ved OL. Hvordan kan det være, at kvinderne som den eneste gruppering, der hverken er "hurtigere, højere, eller stærkere", har vundet fodfæste ved OL på trods af, at de bedste af de unge mænd, af amatørerne og af de handicappede mænd bevæger sig hurtigere, højere og er stærkere end de mest talentfulde kvinder? Det tyder på, at det også inden for elitesportens område er lykkedes for kvinderne at etablere sig som den store Anden, dvs. som den eneste kategori, der skal repræsenteres ved siden af elitemændene.

En af de væsentligste grunde til den internationale kvindelige elitesports succes, der er inkarneret i, at kvinderne deltager i alle idrætsgrene ved OL i dag, er legeringen af sport og sex, hvor kvinderne selv i samarbejde med medier og sponsorer udgør drivkraften, mens det samtidig i andre dele af offentligheden fra traditionelt feministisk hold fremstilles som kvindeundertrykkende og udtryk for mænds "pornificering" af samfundet.

Også inden for kognitive discipliner som tagesport – og herunder OL i "mind games" – foregår der en adskillelse af de to køn. Det kunne tyde på, at princippet om at beskytte

kvinder mod kappestrid med de mest ekstremt dedikerede mænd er en mere universel figur, hvilket passer præcist med de tendenser, vi kan registrere inden for f.eks. det danske erhvervsliv, det politiske liv, kulturlivet og på universiteterne. Alle disse fora har det tilfælles, at der arbejdes for oprettelse af beskyttede kategorier til kvinder med henblik på at skaffe dem de samme guldmedaljer, præmiepenge, stillinger og titler som de højest placerede mænd.

Hans Bonde er Professor, dr. phil og Ph.d. i idræthistorie, Institut for Idræt og Ernæring, Kbhs Univ. 2003. Har skrevet: *Judo - Den milde vej* (1989); *Mandighed og sport* (1991); *Sport en moderne Kult* (1993); *Når du bliver far* (medforf., 1994); *Drenge i kvindedominerede miljøer* (medforf., 1997); *Danmarks store ungdomsfører* (2001); *Ikaros fra Ollerup* (2001); *Kampen om ungdommen* (2003); *Kend din krop Mand* (medf., 2006); *Fodbold med Fjenden* (2006); *Gymnastics and Politics* (2006); *Niels Bukh - A Visual Documentation* (2007); *Niels Bukh - En politisk-ideologisk biografi* (CD-rom, DVD, 2007); *Football with the Foe* (2008); *Oprøret i Parken* (2008); *Det ekstreme køn* (2008); *The Politics of the Male Body in Global sport - The Danish Involvement* (2010); *Fordi du fortjener det* (2013). Tildelt: HKs Ligestillingspris 1994; udnævnt til Årets Underviser (Årets Harald) på Kbhs Univ. 2004; prisen for Årets Historiebog 2006; Gerlevprisen 2007; DMs forskerpris for Humaniora 2009.

1 "Jernhårde ladies" er et kærligt udtryk for dyrkelsen af de danske landsholdskvinder i håndbold, der fejrede store internationale triumfer især i 1990'erne og som vandt tre OL-, et VM- samt tre EM-guldmedaljer.

Jeg siger altid, at kvinder skal have selvtilliden til at tro på, at de er lige så gode som mændene, men kun hvis de er villige til at arbejde og tage det lige så seriøst som mandlige spillere. Hvis de satte sig et højere mål, kunne de også nå længere ... Jeg spillede mod mænd, fordi det gav den største udfordring, det var spændende, og jeg følte, at det var den måde, jeg hurtigst kunne udvikle mig på. (Verdens bedste kvindelige skakspiller, Judit Polgár)¹

Der står hun så Tysklands Nadine Kessler, verdens bedste kvindelige fodboldspiller i 2014, sammen med verdens bedste mandlige fodboldspiller, Cristiano Ronaldo, der holder Ballon d'Or, den gyldne bold i hånden. Alle kender Ronaldo, men kun et fåtal kender Kessler, og man kunne lavt sat placere 10.000 mandlige fodboldspillere foran Kessler, også selvom man ikke medregner mændenes fysik, men alene fokuserer på spilforståelse samt teknisk og taktisk kunnen.

Med Kessler ser man ”kønsrepræsentation” i sin yderste konsekvens, hvor en kvinde hæves op ved siden af verdens bedste fodboldspiller alene i kraft af sit køn. Målet med kønsrepræsentation er, at kvinder skal løftes op i den mandlige elite uden at skulle konkurrere på samme niveau. Spørgsmålet er imidlertid, om det gavner kvindesagen, eller om ikke det medvirker til et sært dobbeltboghederi, hvor man på den ene side med sin fodboldforståelse udmærket kan fornemme den enorme forskel på kvinde- og mandefodbold og på den anden side venligt ”progressivt” går ind for anerkendelsen af den kvindelige præstation.

---

1 <http://www.chessdom.com/judit-polgar-signs-up-for-the-4th-london-chess-classic/>

I øvrigt kunne der vel lige så godt argumenteres for andre gruppers repræsentation på podiet, for hvad med “Årets bedste ungdomsspiller”, “Årets bedste veteranspiller” eller “Årets bedste handicappede spiller”? Hvorfor skal de ikke også stilles op ved siden af Ronaldo? Det skal dog anerkendes, at en kvindelig fodboldspiller som brasilianske Marta, der blev “Årets kvindelige fodboldspiller” fra 2006 til 2010, er et unikum inden for fodboldspillet. Der findes altså også excellente kvindelige spillere, der bringer deres fysik til den yderste grænse, og som distancerer sig fra alle andre kvindelige eliteudøvere, men de er ikke mange. Generelt er den mandlige top inden for næsten alle sportsgrene meget bredere end den kvindelige, hvilket naturligvis giver en langt mere effektiv selektion og dermed et langt højere konkurrenceniveau.

Gennem kravet om en kønsrepræsentation har ligestillingsbegrebet forandret sig fra at betyde ligestilling i udgangspunktet til at betyde ligestilling i slutresultatet, altså resultatlighed, der skal ende med en bestemt andel toppositioner til kvinder. Det er ikke længere primært individet, der er ukrænkeligt, men derimod kønskollektivet, som ved tildeling af ret til bestemte andele af samfundets priser, præmier og topposter, indtager positionen som ukrænkeligt.

Men er det nu givet, at en såkaldt ”kønsskævhed”, hvor f.eks. sportsmænd tjener flere penge og hyppigere får spalteplads i medierne end sportskvinder, er et udtryk for diskrimination? Ikke nødvendigvis. En anden forklaring kunne være, at en lille gruppe mænd også i senmoderniteten adskiller sig markant fra de fleste mænd og fra endnu flere kvinder via en grænsesprængende adfærd som entreprenører, topforskere, stjernekokke, komponister, Cavlingpris-modtagere, dirigenter, jagerpiloter, virksomhedsledere, bestyrelsesmedlemmer og præmierede topkunstnere. Kort sagt kan der registreres langt større forskelle indbyrdes blandt mænd end indbyrdes blandt kvinder, der generelt har en mere midtsøgende adfærd. Og dette kan også gælde på sportens område.

På deres vej mod toppen støder kvinder altså ikke nødvendigvis mod et glasloft – der ellers er den gængse fortælling – de konkurrerer derimod med ekstremt højt gearede mænd, der ikke ligner gennemsnitsmanden. Disse ekstreme mænd har for længst distanceret mange mænd og endnu flere kvinder.²

---

2 Denne teori om ”den mandlige ekstrem” kan ikke udfoldes nærmere her, men se herom: Bonde, Hans: The gender of extremes: The radicalisation of young male football supporters during the German occupation of Denmark. In Nainen housuissa. red. / Heikki Roiko-Jokela; Esa Sironen. Jyväskylä: Suomen Urheiluhistoriallinen Seura / Finlands

Forstå mig ret: Der er ingen grund til at mene, at mandlig ekstremadfærd skulle være vigtigere for samfundet end en kvindelig tendens til større engagement i de nære relationer. Den mandlige hang til at gå til kanten skal absolut heller ikke romantiseres. Mænd fylder også relativt meget blandt masse mordere, psykopater, krigsforbrydere, kriminelle og svindlere.

Ny forskning viser, at der i nutidens Danmark er ved at blive udviklet en kønslig dobbeltstruktur indenfor en bred vifte af samfundsmæssige felter – lige fra forskning over erhvervsliv og politik til kultur. Inden for forskning har Københavns Universitet, Aarhus Universitet og Det Frie Forskningsråd f.eks. introduceret programmer, der udløser økonomiske belønninger og særmidler ved ansættelse af kvinder for at øge antallet af kvindelige lektorer, professorer og forskergruppeledere.³

Inden for erhvervslivet kræves det, at: “Bestyrelser, repræsentantskaber eller tilsvarende kollektiv ledelse i statslige forvaltningsmyndigheder bør have en ligelig sammensætning af kvinder og mænd”.⁴

Inden for det politiske liv har de seneste både røde og blå danske regeringer ved regeringsdannelser sigtet mod fifty-fifty repræsentation af mænd og kvinder. Ved Lars Løkke Rasmussens (V) regeringsdannelse i februar 2010 var der for første gang tale om total ”kønsbalance” med ni ministre af hvert køn inklusive en kvindelig forsvars- og udenrigsminister. Også Matteo Renzis nye italienske regering fra 2014, Erna Solbergs norske regering fra 2013 og Stefan Löfvens svenske regering fra 2014 bygger på princippet om lige mange kvindelige og mandlige ministre. Samtidig kræves der 35 procent kvinderepræsentation blandt kommissærerne i EU-kommissionen.⁵

Også indenfor kunsten kan der registreres krav om, at støtte uddeles til kønsskolektiver hver med ret til ideelt 50 procent af midlerne. Der er klare tegn på, at danske statslige kunstudvalg fra 2003 er begyndt at uddele støtte på baggrund af en fifty-fifty fordelingsnøgle.⁶

Der er tillige udviklet en dobbelt prisstruktur, hvor der er åbne priser og så kvindepriser som f.eks. Bedste kvindelige bestyrelsesmedlem, Bedste

---

Idrottshistoriska Förening, 2011. s. 57–75 (*Finlands Idrottshistoriska Förenings Årsbok*, Vol. 2011).

3 Jf. min artikel i tidsskriftet *Økonomi & Politik*, Fra feminisme til favorisme? Kønsrepræsentation i universitetsforskning, no. 3, 2014, s.3-22.

4 Bekendtgørelse af lov om ligestilling af kvinder og mænd, Socialministeriet, Ligestillingsafdelingen, den 19. september 2007, se: <https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=20929>

5 Jf. min artikel til tidsskriftet *Politik*, Djøf Forlag: Kønsrepræsentation i politik – den kvindelige politiker: Statsborger eller kønsvæsen? (under udgivelse).

6 Jf. min artikel til litterærtidsskriftet *Kritik*, Skal “linje 3” blive til “linje 4”? – Mistilidskulturen inden for kunst (under udgivelse).

Kvindelige Komponist og Årets Kvindelige Leder. Inden for sporten er der naturligvis mange kvindepriser såsom Årets Kvindelige Sportstalent, Årets Kvindelige Træner, Årets Kvindelige Håndboldspiller, Årets Kvindelige Fodboldspiller og Årets Kvindelige Golfspiller, Årets Kvindelige Idrætstalent, Årets Kvindelige Elitetriatlet og Årets Kvindelige Atlet.

Også inden for tankesport som skak og bridge har man separate kvindeturneringer på trods af, at der her er tale om kognitive discipliner, hvor fysikken er helt i baggrunden.

Ud fra en feministisk betragtning er det faktisk ikke så indlysende, at dobbeltstrukturen med kvindeskak, særlige kvindepriser og ret til ideelt set 50 procent af støtte midler på længere sigt gavner kvindefrigørelsen. Sender det ikke et signal om, at kvinder er for svage til at indgå i åben konkurrence, hvor alle – også mænd – kan stille op, så vi efterhånden begynder at forvente mindre af kvindelige toppræmierede aktører?

Skønt jeg i denne artikel leverer en kritisk analyse af kvindesporten, er det på ingen måde et forsøg på at degradere idrættens betydning for kvindelivet. Som den danske idrætshistoriker Else Trangbæk har vist, har deltagelse i idræt og klubliv været et vigtigt led i mange danske kvinders kropslige frigørelse samt indtræden i offentlige fora og dermed træning i medborger-skab.⁷

Min hensigt er heller ikke at romantisere mandekulturen. En meget stor del hankønsvæsner i verden – fra drenge til mænd – spejler sig i de store idoler fra Messi over Ronaldo til Zlatan. Men dybest set er der ingen dybtgående sammenhæng mellem hankønsvæsner. Tværtimod, for mange mænd æder, drikker, sidder og ryger sig ihjel samtidig med, at danske topledere i høj grad er begyndt at dyrke ekstremsport.

Også i den mandlige idrætselite er der massive problemer, ikke mindst med overholdelsen af fair play-idealet, der viser sig via match fixing, altså aftalte kampe, og ved den udbredte doping i cykelsporten, hvilket senest har betydet, at den moderne cykelsports største ikon, Lance Armstrong, har fået frataget samtlige sine Tour de France-medaljer. Man kan udtrykke det på den måde, at en del ekstreme mænd ikke bare går til kanten, men over kanten. De vil vinde med alle midler og substanser uanset konsekvenserne. Men da denne artikel handler om kvindesport, vil jeg ikke uddybe mændenes elitesportskultur nærmere her.

Mit idémæssige udgangspunkt er kritisk oplysningsfeministisk i den oprindelige version fra frem for alt John Stuart Mill og Mary Wollstonecraft, for hvem feminismen var sammenkoblet med oplysningstidens insisteren

---

7 Trangbæk, E. (2005). Kvindernes idræt. Fra rødder til top. København: Gyldendal.

på, at alle aristokratiske fødselsprivilegier skulle falde bort, så alle mennesker kunne optræde som samfundsborgere fremfor som kønsvæsner eller standsrepræsentanter. Feminismen var en del af oplysningsprojektet, hvor samfundet skulle behandle alle medborgere lige uden ringeste hensyn til deres civilstatus.⁸

I 1949 udgav Simone de Beauvoir sit hovedværk *Det andet køn*, hvori hun kritisk påviste, at kvinden gennem historien var blevet udskilt som ”den anden” i forhold til manden som den almenmenneskelige norm. Hvor manden opfattedes som statsborgeren, der forventedes at engagere sig i det offentlige liv, blev kvinden opfattet som en afvigelse fra manden, og hun blev af statsmagten behandlet som et kønsvæsen og i juridisk forstand et vedhæng til manden. Det er nærværende artikels tese, at der i nutidens danske (og skandinaviske) samfund er ved at udvikle sig en ny parallelkultur, hvor kvinder igen rubriceres som ”den anden”, som et særtilfælde, der kræver samfundets støtte. Denne andetgørelse af kvinden sker paradoksalt nok i dag i høj grad på foranledning af toneangivende dele af den moderne feminisme selv via udvikling af særegne regler og procedurer, der på ny udskiller kvinden som den anden.

Det store tabu

Der er et åndeligt forbud mod at udtrykke den aktuelle kønsforskel i elitesport, fordi enhver sammenligning af de to køn i kvinders disfavør bliver set som ”undertrykkende”, også selvom det skulle dreje sig om international kvindefodbold, der – ja, så siger jeg det alligevel – normalt ikke er mere interessant eller spændende at se på end en dansk herrekamp i Danmarks-serien, højt sat.

Det bidrager naturligvis til dette tabu, at kvinder generelt interesserer sig langt mindre for fodbold end mænd, hvilket medfører, at mange kvinder vitterligt oprigtigt ikke kan se nogen substantiel forskel på f.eks. kvinde- og mandefodbold.

Et sigende eksempel på eksistensen af et tabu mod at sammenligne kvinde- og mandesport er kritikken af den svenske historieprofessor Jonny Hjelmssons sammenlignende undersøgelse af fire kampe fra VM for mænd i Tyskland i 2006 og fire fra VM for kvinder i USA i 2003. Det viste sig, at:

8 Wollstonecraft, M 1792/1999, *A Vindication of the Rights of Woman. With Strictures on Political and Moral Subjects*. Boston: Peter Edes / New York: Bartleby.com.

“Kvinderne begik fejl i 29% af aktionerne på banen og mændene i 19%.” Hjelm skriver, at:

Kvindernes højere fejlprocent kan samtidig tolkes i retning af, at der faktisk findes en præstationsmæssig forskel på mandlige og kvindelige landsholdspillere. En sådan tolkning underbygges efter min mening af de data, der omhandler modtagelse og aflevering af bolden, hvor kvinderne generelt havde en højere fejlprocent end mændene. Denne type af aktioner på banen er ekstra vigtige af forskellige årsager. Dels fordi de kvantitativt dominerer undersøgelsen (udgør cirka 80% af alle handlinger), dels fordi det at aflevere og at modtage bolden anses for at være en del af fodboldens basale færdigheder, mens eksempelvis driblinger regnes for sværere og mere chancebetonede præstationer, hvor accepten af fejl derfor er større ... Alt i alt betyder det, at udfaldet af at modtage og aflevere bolden er centrale for, hvordan tilskuere, eksperter og andre vurderer fodboldspilleres præstationer (individuel såvel som kollektivt).⁹

Skønt Hjelm i øvrigt på alle måder forsøgte at demonstrere sin respekt for kvindefodbolden og kritiserede tendensen til mandschauvinistisk per reflex at afvise kvindernes spil, kom han alligevel under heftig beskyldning, fordi han brød tankeforbuddet mod at sammenligne de to køns præstationer. Under overskriften “At tage sammenligningssygen ind i det akademiske rum” opsummerede redaktøren af et tidsskrift et modindlæg fra de to svenske forskere Kutte Jönsson & Helena Tolvhed således:

Deres ræsonnement går ud på, at der ikke findes objektive kriterier for, hvad der er god fodbold ud fra en videnskabsfilosofisk antagelse om, at man ikke bør bekræfte fordomme gennem verificerbare analyser af ‘hårde’ data. I stedet skal idrætten ses som et kulturelt og historisk skabt fænomen, og fodboldspillet skal vurderes ud fra dets kulturelle og historiske foranderlighed.¹⁰

Når der kan spores en vis global interesse for kvindesport, skyldes det *for det første* en stærk nationalpatriotisk interesse i flere medaljer til et land, og medaljer til kvinder medfører potentielt en fordobling af medaljehøsten, eftersom kvinder nu er repræsenteret i alle olympiske sportsgrene. Da kon-

9 <http://www.idrottsforum.org/articles/hjelm/hjelm070829.html>

10 http://www.idrottsforum.org/features/hjelmdebatt/jonkut_tolhel.html.

kurrenceniveauet i mange af disse sportsgrene foreløbigt er relativt lavt, vil en investering her have langt bedre mulighed for afkast. Kina satsede f.eks. forud for OL i Beijing i 2008 bevidst på de discipliner, hvor det var nemmest at få medaljer, herunder i kvindeidrætter.

En meget stor del af de moderne tilskuere er ikke “aficionados”, altså personer med stor lidenskab for og specialkendskab til sport, men mennesker der elsker at støtte og spejle sig i deres nationale og regionale helte, som man f.eks. har set det i lange perioder i opbakningen til dansk kvindehåndbold på trods af, at kvindehåndbold især er et nordisk fænomen og f.eks. i USA opfattes som totalt outlandish. Eller tag f.eks. Tysklands ekstase over deres nylige VM-mestre i fodbold, hvor Berlin var omdannet til en stor fanzone. Selv en lille nation som den danske kan på det nærmeste gå i ekstase over, at nogle danske curlingpiger vinder sølv ved OL i Nagano i 1998, skønt den marginale og ikke særlig fysiske curlingsport ellers aldrig ville kunne mobilisere den ringeste interesse. Og hvorfor stiller kvinderne i øvrigt ikke op med og imod mænd i curling?

For det andet foregår der i øjeblikket inden for elitesporten en såkaldt totaliseringsproces. Det vil sige, at idrætssystemer ikke mindst i de industrialiserede lande investerer rigtig mange midler i talentudvælgelse, forskning og teknologiudvikling især inden for de olympiske sportsgrene. Det medfører også, at sportsgrene, hvor der er minimal interesse fra kvindesiden, kan rekruttere en lille, smal kvindelig elite, der kan gøre sig på topplan. På denne måde er elitesporten også med til at “maskulinisere” kvindernes kropskultur i en mere kompetitiv retning, der har givet ophav til, at de succesfulde danske håndboldkvinder med Anja Andersen i spidsen blev kaldt ”jernhårde ladies”.

Den tredje grund til den internationale kvindesports succes handler om ligestilling. Eftersom det er lykkedes for den moderne feminisme – eller rettere “favorismen” som den eneste isme – at etablere kvinden som den undertrykte kategori par excellence, bliver den traditionelt maskulint funderede elitesport set som et oplagt felt for emancipation.

Den fjerde grund til den kvindelige elitesports succes er mere kontroversiel. Nydelse af sportens æstetik og spænding er i høj grad en maskulin fornøjelse. Det er i særlig grad mænd, der elsker at se på sport både som live-tilskuere, tv-seere og via andre medier. Mange mænd kan lide at se på kvindesport, fordi de får et kick af de veltrænede, atletiske, svedende, stønnende, solbrændte og ofte sensuelt klædte kvindelige udøvere. Et eksempel er kvindelige tennisstjerner, som den amerikanske professor Allen

Guttmann allerede i 1996 viste med bogen *The Erotics in Sport*.¹¹ Som blot en appetitvækker kan nævnes, at kampe med lækre, men svagt præsterende kvindelige tennisspillere ofte rykkes til Centre Court, den mest prestigefyldte bane på Wimbledon, mens de mindre æstetisk appellerende kvindelige topkampe rykkes ud på de mere perifere baner. Læg hertil at også kvinder er meget optaget af at kigge på smukke kvinder, og vi har en sikker succes.

Lad os først se nærmere på de to sidste årsager til den kvindelige elitesports succes i form af kampen for ligestilling og den kvindelige æstetiske appel.

Lige løn for lige arbejde?

En af de væsentligste årsager til den kvindelige elitesports fremgang er kampen for "ligestilling". I dag kræver feministisk sindede idrætskvinder, at kvinder deltager i alle discipliner på det olympiske program, og at kvinder tildeles de samme pengepræmier som mænd ved de store professionelle turneringer.

Selvfølgelig skal der være ligeløn i elitesport som inden for alle andre erhverv. Men skal der ikke også være lige løn for lige arbejde, som den gode gamle feministiske parole lyder? Ved Wimbledon turneringerne blev der fra 2007 indført ens pengepræmier til de mandlige og de kvindelige vindere, hvilket fulgte i sporet fra US Open, Australian Open og French Open. Det samme gælder i Super Series-turneringerne i badminton.

Argumentet er, at det giver ligestilling med ens præmier til de to køn. Dette argument er faktisk mere bemærkelsesværdigt, end det umiddelbart lyder, for elitesporten har altid været præget af uligeløn. Her har det primært været markedet, der regulerede, og når mænd nu er "hurtigere, højere og stærkere end kvinder", som elitesport jo handler om, så er det vel ikke så mærkeligt, at deres præstationer også vurderes højere?

I tennis spiller mændene tre-fem sæt, mens kvinderne kun spiller to-tre sæt. Det betyder, at mændene arbejder mere samtidig med, at indtjeningen på deres kampe er langt større via flere reklameblokke mellem sættene på tv. Både hvad angår tempo, teknik og konkurrenceniveau, er mændenes turneringer tillige langt mere krævende end kvindernes. Hertil kommer, at der er en langt bredere top i international mandetennis. Inden for tennisverdenen

---

11 Allen Guttmann: *The Erotics in Sports*. Columbia University Press, 1996.

spiller 1.905 mænd tennis på et så højt plan, at de har en placering på ATP's verdensrangliste, mens tallet i kvindernes forbund, WTA, ligger på 1.216. Og så er det velkendt, at den base af spillere, der ligger uden for disse ranglister, er langt større hos mændene end hos kvinderne.

Mændene arbejder altså en del mere end kvinder, for:

Last year, for instance, Roger Federer had to play 202 games on his way to taking the title, whereas Amélie Mauresmo took the women's crown in just 142 yet she was paid only 5% less than Federer (£625,000 to his £655,000). That's equivalent to £4,401 per game instead of £3,094 per game, and the disparity might have been greater if Federer had dropped more than a single set on his way to the title.

Nor is it a one-off trend – in justifying the prize money disparity after the 2005 tournament LTA chief executive Ian Ritchie pointed out that women who reached the last eight pocketed £1,432 per game against the mens' £993 per game.¹²

Hvis vi vender os mod badminton, er forskellen mellem kvinde- og mandbadminton lige så bemærkelsesværdig. Som et eksempel på forskellen i fysik, styrke og teknik spilles der i mixed double kun i én procents tilfælde med manden ved nettet og kvinden bagved, eftersom den større afstand kræver mere kraft.

Peter Gade, Danmarks suverænt bedste badmintonspiller gennem det sidste årti, sagde i forbindelse med vedtagelsen af "ligelønnen" i Super Series i januar 2008:

Det her har for mig intet at gøre med ligestilling. For mig handler det om at se på de betingelser, der er for den enkelte idrætsgren. Og der synes jeg, at det her er en rigtig dårlig idé. De, der trækker hele læsset i dag, er primært herresingle, måske med et par enkelte herredoubler også. Men ellers er herresingle det, der gør, at badmintoncirkuset løber rundt. Du ville jo aldrig gå ind og sige, at den bedste kvindelige fodboldspiller skal have det samme i løn som Ronaldinho. Det svarer det her til.¹³

---

12 <http://www.theguardian.com/sport/blog/2007/feb/22/allthingsnotequalatwimble>

13 Ritzau, 10. januar 2008. 272 273.

En spiller som Caroline Wozniacki befinder sig altså i et rum, hvor konkurreniveaue er relativt lavt, og det at brillere er tilsvarende billigere end hos mændene, hvorfor der kan hentes rigtig mange penge på turneringssejre rundt om i verden. Wozniacki er ikke desto mindre gennem sponsorater med Turkish Airlines, Rolex og Yonex i 2011 langt den bedst betalte danske sportsstjerne.¹⁴

Morten Christensen, Caroline Wozniackis tidligere træner, udtaler:

I forhold til talentudvikling vil jeg mene, at man på pigesiden næsten kan stå og pinpointe en 11-12-årig og sige, at hun kan komme i top 100. Har du en god atlet med en smule bold i sig, er det muligt at bygge hende op til top 100. Selvfølgelig skal der held til, og de skal undgå skader, men ellers ville jeg gerne påtage mig det.¹⁵

Både Williams-søstre og Caroline Wozniacki er i øvrigt drevet frem gennem en paternalistisk træningsfilosofi, hvor deres fædre, fra de var småbørn, har set muligheden for at få succes gennem deres døtres kvindetennis, og hvor der er blevet sat spørgsmålstejn ved, hvor langt forældre har ret til at gå med hensyn til at pace deres børn, inden de er store nok til selv at tage et valg.

I nærværende artikels sammenhæng er Wozniacki også interessant på en anden led. Ofte prises “de kvindelige værdier”, men meget sjældent konfronteres de med virkeligheden. Er kvinder virkelig alene i kraft af deres køn bærere af indfølelse og hjertevarme? I tilfældet Wozniacki kan man spørge sig, hvordan hun forvalter sin berømmelse. Er hun klar over sit privilegium, og er hun omhyggelig med ikke at skade mennesker i en anderledes vanskelig situation? Tager hun et ansvar for, at hendes stjernestatus udleveres på etisk forsvarlig vis, eller lever hun mest af alt i en drømmeverden af tennis og luksus uden kontakt med almindelige menneskers trængsler ligesom så mange andre eliteidrætsfolk af begge køn?

I november 2010 kom hun til at spille en hovedrolle i et politisk tennis-show til fordel for, hvad der betegnes som “Europas sidste diktator”, Hvideruslands Alexander Lukashenko, som led i hans alt andet end fair valgkamp. Lukashenko kaldes også for “Caligula med hockeystaven”, fordi han aktivt bruger elitesporten til at give regimet en folkelig appel ikke mindst ved selv at trække i trøjen i showkampe sammen med Hvideruslands ishockeylands-

¹⁴ Sporten.dk, 26. december 2011.

¹⁵ Kurt Lassen: *Miss Sunshine – Caroline Wozniacki og skyggen af farmand*. Bogkompagniet, 2009, s. 113.

hold. Som ved parlamentsvalgene, hvor han altid vinder – gerne med ikke mindre end 80 procent – vandt han også i en iscenesat kamp over Caroline Wozniacki og hendes hviderussiske makker, Victoria Azarenka. Efter hans sejr kunne de to unge kvinder kærligt omfavne ham og holde taler for publikum.

Filmklippene fra begivenheden kunne diktatoren så flittigt sætte i cirkulation frem mod sit pseudovalg for at fremvise sit venligt folkelige ansigt, alt imens dele af oppositionen blev fængslet. At dømme efter danske politikeres afstandtagen fra begivenheden var der her tale om en politisk gestus, der trods alt var lidt for intim i forhold til både EU og Danmarks kurs over for det hviderussiske styre. Men med sportens relative selvstændighed in mente kunne der ikke øves pres på Wozniacki, der i øvrigt også erklærede sig fløjtende ligeglad med kritikken fra politikere og forskere: “Jeg er ikke politiker, og politikerne må sige, hvad de har lyst til. Jeg er komplet ligeglad”.¹⁶ Undskyld, men hvor er de af mange feminister så berømmede etiske såkaldt “kvindelige værdier“?

Erotisk magt

Den britiske forsker Catherine Hakim har skrevet en artikel om “Erotisk kapital”, hvor hun påviser, at kvinder også i dag generelt er langt mere begæret af mænd end omvendt. Typisk nok er den ikke skrevet i et feministisk tidsskrift, men i et alment europæisk sociologisk tidsskrift. Hakim trækker meget på hidtidig forskning og viser, hvordan kvinders erotiske magt har været anerkendt i en lang række kulturer.¹⁷

Hvor elitesportens mænd normalt kun har én mulighed for at komme til tops, nemlig via deres sportslige kunnen, har kvinderne to ben at gå på, hvilket dog også gælder enkelte “metroseksuelle” mandlige sportsidoler og her ikke mindst David Beckham. De kvindelige sportsstjerner kan både vinde berømmelse gennem deres atletiske kunnen og gennem deres sexappeal. I kønsanalyser fremstilles det normalt som en reduktion af kvinden til sexobjekt, men mon de elitesportskvinder, der skovler beundrende blikke og millioner af dollars ind, abonnerer på den opfattelse?

---

¹⁶ Jyllandsposten, 15. marts, 2011.

¹⁷ Catherine Hakim: “Erotic Capital”, i *European Sociological Review*. Årgang 26, nr. 5, 2010, s. 499-518.

Er der virkelig tale om en uønsket seksualisering af kvindekroppen eller en offensiv sexmagt, der kan holde tilskuere, sportsautoriteter og sponsorer i ånde? Den smukke, blonde russiske tennistjerne Anna Kournikova med den svage serv har aldrig vundet en individuel professionel tennisturnering. Ikke desto mindre opnåede hun på højden af sin karriere at være den højst betalte tennisspiller i verden, kun overgået af André Agassi. Hvis en mand ikke er sindssygt dygtig til at spille tennis, er kassen lukket, men en kvinde har stadig en mulighed for at score kassen, hvis hun ser godt ud. Dertil kommer, at sporten har bragt mange forskellige kvindetyper i spil lige fra den langlemmede højdespringer eller beachvolley-gazellen til 100-meterløbets hårdt pumpede muskeldronninger.

Hvis vi ser nærmere på kvindesportens appel, kan man spørge sig, hvordan det kan være, at kvindetennis er så meget mere populært end kvindefodbold, når der nu er langt flere kvindelige fodboldspillere på verdensplan. En væsentlig grund er naturligvis, at de kvindelige tennisspillere ofte optræder i tætsiddende tøj, hvor der kan zoomes ind på hver detalje i den spændstige kvindekrop. Mange kvindelige tennisspilleres højlydte støn giver en del seere og tilskuere seksuelle associationer, og de internationale tennisorganisationer synes da også, det er blevet for demonstrativt og diskuterer, hvordan det kan dæmpes. Også mandlige tennisspillere kan af og til stønne undervejs, men her er de seksuelle associationer mere dæmpede, fordi mændene ikke i samme grad via påklædning forsøger at fremstå sexede.

At al denne stønnen i kvindetennis alene skulle være motiveret af kraftudladningen ved et slag, virker heller ikke sandsynligt, eftersom de kvindelige golfspillere er anderledes afdæmpede i deres udtryksform, når de svinger golfkøllen i et drive eller badmintonspillerne, når de server.

Generelt gælder det, at de kvindelige idrætsgrene, der kan seksualiseres, vinder frem som publikums- og mediesport. Allerede i 1988 blev DDR's skøjtedronning Katarina Witt kritiseret af nogle af dommerne for sin isdans i minimale kostumer. Surferen Laird Hamilton tjener store penge på reklamer, hvor hun optræder yderst letpåkædt. Serena Williams var i opvarmningen til kampen mod Lindsay Lee-Waters i US Open i 2004 iført lange læderstøvler. Inden kampen gik i gang bad hun dommeren om at få nogen til at hente sine øringer. Hun stillede derefter op til anden runde iført hotpants, stram sort top og navlepiercing. Også franskkvinden Tatiana Golovin giver mig til navlen. Og den russiske gymnast Svetlana Khorkina har optrådt topløs i Playboy ud fra devisen: "Jeg er ude efter anerkendelse – jeg vil genkendes på en halv mils afstand".

Caroline Wozniacki har fra 2009 spillet i sit kendte Stella McCartney-dress. I forbindelse med US Open i 2010 undrede den aldrende tennislægende John McEnroe sig over længden på Caroline Wozniackis og Venus Williams' skørter: "De render hele tiden og trækker op i deres kjoler. Jeg forstår ikke, at de ikke spiller i noget tøj, hvor de ikke hele tiden skal rette på det. Det kan ikke undgå at gå ud over deres spil." Caroline Wozniacki, der ellers står for en mere piget, uskyldig udstråling, fortæller, at: "Jeg har malet mine negle gule, så de matcher mine hotpants under kjolen."¹⁸ Et undertrykt ufrivilligt sexobjekt? Hun har i øvrigt i september 2012 lanceret sin egen undertøjskollektion, som hun selv fremviser i reklamer på internettet. Da hun i august 2010 skulle spille turnering i Farum, blev hun shinet op af den kendte frisør og makeupartist Dennis Knudsen.

I beachvolley er det blevet normen for kvinderne at spille i en yderst skrabet spilledragt, en bikini bestående af en svedtop og et par trusser. Beachvolley kom på det olympiske program i Atlanta i 1996, og især kvindernes beachvolley er siden blevet populært ikke mindst via deres World Tour. Filmisk optagelse og fotografering af de kvindelige stjerner i action fokuserer også i høj grad på kropsdele og ikke kun på sportslige detaljer.

Nu kunne man måske tro, at de kvindelige beachvolleystjerner ville tage godt imod at blive fri for de seksualiserende bikinier. Men på trods af, at Det Internationale Volleyballforbund (FIVB) under pres fra muslimske lande ved OL i London i 2012 tillod de kvindelige beachvolleyspillere at tage shorts og langærmede toppe på, var det meget få, der benyttede muligheden, medmindre det regnede eller var koldt. Det er derfor tydeligt, at kvinderne selv anerkender bikiniens signalværdi for deres sport. I modsat fald ville en del af dem vel heller ikke spille i de mest minimale bikinitrusser.

Flere af spillerne annoncerede, at de med glæde ville fastholde bikinisættet, fordi, som to af de britiske OL-spillere – Zara Dampney and Shauna Mullin – fremførte, det "giver sporten glamour." Samtidig beklagede de sig dog over, at deres sport først og fremmest er kendt for den sparsomme dragt. Shauna Mullin erklærede ved samme lejlighed ligeud, at "hver eneste gang holdet spillede, kom de fleste mandlige tilskuere alene for at se pigerne i bikini."¹⁹

Det er i øvrigt bemærkelsesværdigt, at kvindelige atleter, som f.eks. den paraguayanske spydkaster og model Leryn Franco, kan tjene store penge på at blive betragtet som smukke, mens kvindelige vægltøftere og kuglestødere ofte beskrives med væmmelse og gøres til grin, som det senest sås i Anders

¹⁸ <http://jyllands-posten.dk/sport/andensport/tennis/article2174682.ece>

¹⁹ MailOnline, 19. juli 2012.

Lund Madsens reportager fra OL i London på DR-TV. De fleste seere synes åbenbart, at kvindeboksning og mange af kvindernes løfte-, støde- og kastediscipliner er groteske, ja ligefrem “ukvindelige”. På den måde kommer disse discipliner til at skabe en både fascinerende og frastødende antiæstetik, og seerne kan gennem afstandtagen fra dette freakshow sært nok bekræfte traditionelle kvindeidealer om graciøsitet, mobilitet og lethed.

I dag kan der registreres en voksende popularitet for idrætsgrene, hvor det utvetydigt drejer sig om at fremstå sexet, og hvor der indgår en betragtelig del ekshibitionisme som f.eks. i “lingerie football” og i “roller derby”, hvor de kvindelige udøvere i amerikansk fodbold og rulleskøjteløb optræder i sexet beklædning og i fuld krigsmaling.

Alt i alt er det tydeligt, at mange eliteidrætskvinder er med til at skubbe kvindekroppen i retning af en seksualisering, der giver dem berømmelse og endog meget høje indtægter, der er mulig på grund af mediernes efterspørgsel. Forestillingen om at det er mænd, der seksualiserer kvinder, underkender eliteidrætskvindernes aktive økonomiske interesse i udvikling af deres sexappeal og nydelsen ved at blive feteret og begæret.

Kategoriernes OL

Mange andre kategorier end kvinder, f.eks. unge, amatører og handicappede, vil også gerne repræsenteres ved “the greatest show on earth”. Ikke desto mindre er det i vidt omfang lykkedes for Den Internationale Olympiske Komité at fastholde, at OL ikke handler om repræsentation af allehånde gruppeidentiteter, men alene om den excellente målbare præstation.

Logikken i at kun de, der var “hurtigst, højest og stærkest”, kunne blive udtaget til OL, gik op gennem det 20. århundrede efterhånden ud over borgerskabets og den højere middelklassens mænd. Oprindeligt startede sporten i Storbritannien som en fritidsbeskæftigelse for voksne, velstillede mænd, der kunne dyrke fair play og stille op som amatører i en kamp, hvis formål var at udvikle karakteren hos den nye tids dynamiske og hårdføre mandetype, der var i gang med både at industrialisere deres fædreland og kolonisere kloden med Biblen og battet i hånden.

Det tog en århundredelang kamp at udskifte dette amatørprincip med en professionalisme, der sikrede, at den bedste mand kunne vinde, og den bedste var i reglen den, der havde fysisk muskeludviklende arbejde og/eller dedikerede det meste af sin tid, inklusive al sin arbejdstid, til træningen.

De oprindelige amatører fik ikke mulighed for at forblive på den olympiske arena som en særkategori. I stedet lod man dem konkurrere videre med de professionelle, hvilket gjorde dem til en udryddelsestruet race.

Samtidig med denne udskillelse af de mandlige amatører skete der imidlertid noget mærkeligt. En gruppe, der præsterede under niveauet for amatørerne, bankede på døren til de olympiske lege, nemlig idrætskvindene. Hvad angik dem, så IOC efter nogle sværdslag efterhånden et potentiale i deres inklusion ved OL. I stedet for som med amatørerne blot at tilbyde dem at stille op i åben konkurrence ud fra princippet "hurtigere, højere, stærkere" fik kvinderne deres egne konkurrencer, hvor de kun kunne risikere at møde andre kvinder. At den kvindelige idrætselite opnåede denne beskyttede kategori ved OL, synes vi i dag er helt naturligt og i pagt med moderne ligestillingstanker.

Jeg vil ikke desto mindre gerne sætte spørgsmålstejn ved denne "naturlighed", ikke fordi jeg ønsker kvinderne ud af OL, men fordi jeg gerne vil pege på, at også i sportens arena sker der en favorisering af kvinder, der er blevet indstiftet som den store Anden. Der er nemlig også mange andre grupper, der gerne vil repræsenteres ved OL. Tag f.eks. de unge mænd fra 14 til 18 år. De har ikke opnået at komme med til OL, men har fra 2010 fået deres egne "Ungdoms-OL", der falder forskudt to år før og to år efter det egentlige OL. Eller tag de handicappede; De er heller ikke kommet med ved OL, men har fået lov til at afholde "Paralympiske Lege" (PL) i umiddelbar forlængelse af de ordinære lege.

Den eneste særkategori, der har opnået repræsentation ved OL, er altså kvinderne. Nu kan både amatørerne, de handicappede mænd, veteranherrerne og de unge mænd jo på en vis måde stille op, hvis de virkelig kunne kvalificere sig til mændenes "senior-OL", men det interessante i vores sammenhæng er naturligvis, at de ikke får lov til at stille op i en beskyttet kategori ligesom kvinderne, og dermed er de i realiteten udelukket, bortset fra sjældne fænomener som den handicappede sydafrikanske løber Oscar Pistorius, kaldet "Blade Runner" og den 71-årige japanske dressurrytter, Hiroshi Hoketsu, der blev London-OL's ældste deltager.

Har kvinderne så fået deres egen kategori ved OL, fordi de trods alt præsterer bedre end de unge og de handicappede? Lad os se nærmere på det. En sammenligning af de unge mænds tider fra Ungdoms-OL i 2010 med kvindernes tider ved OL i London viser, at de unge mænd generelt præsterer på et væsentligt højere niveau end kvinderne. Det er her interessant, at det netop var de unge mænd, der var præsenteret som en særkategori ved de oprindelige Olympiske Lege i antikkens Grækenland. Der er ikke plads til,

at jeg løber hele paletten af målbare discipliner ved ungdoms-OL og OL i London igennem, så her er blot et par eksempler:

I 100-meterløbet ved OL i London løb den hurtigste kvinde i en vindertid på 10,75 sekunder. Den hurtigste mandlige junior løb på 10,42, og den hurtigste seniormand løb på 9,63 sekunder. På mellemdistancen 400-meteren var mønstret kvinde – junior – senior: 49,55 – 47,11- 43,94 sekunder. For højdespring var mønstret: 2,05- 2,19 – 2,38 meter. Stangspring: 4,75 – 5,50 – 5,79 meter. Længdespring 7,12 – 7,69 – 8,31 meter. Trespring: 14,98 – 16,37 – 17,81 meter. I svømning gør det samme mønster sig gældende. De unge mænd svømmer i samtlige discipliner markant hurtigere end kvinderne.

Kvinder har altså som den eneste særkategori, der ikke kæmper mod de bedste, men kun mod hinanden, fået adgang til store sportsstævner som OL og Wimbledon, og dette til trods for, at f.eks. juniormændene præsterer bedre. Så hvorfor skal juniorerne udskilles i et “Ungdoms-OL” oven i købet med meget færre discipliner end ved de ordinære lege?

Og hvad så med de handicappede? Burde de ud fra et præstationsprincip være med ved OL? Her er det lidt tricky, for der findes mange handicapgrupper, der logisk set hver har deres konkurrencekategori, lige fra mentalt handicappede, til blinde og lamme og til mennesker, der mangler forskellige legemsdele. Men hvis vi tager de handicappede mænd, der performer bedst, viser der sig et interessant billede.

Hvis man tager samtlige løbediscipliner ved OL og De Paralympiske Lege i London 2012, vil man se, at de bedste handicaptider i løb oftest overgår de bedste kvindetider. Det samme mønster gælder højdespring, hvor kvinderne springer 2,05, mens den bedste amputerede/bevægelseshæmmede mand når op på 2,12 meter. I længdespring når kvinderne 7,12 meter, mens de synshandicappede mænd når 7,54 meter, de mentalt handicappede mænd når 7,25 meter, de amputerede/bevægelseshæmmede mænd når 7,35 meter, mens mænd med spastiske lammelser kun når 6,31 meter. Det samme mønster gør sig gældende i trespring.²⁰

Apropos De Paralympiske Lege besluttede Team Danmark, at præmiehonoraret for at vinde en guldmedalje ved disse lege i London skulle stige fra 40.000 til 50.000 kroner. De ikke-handicappede danske atleter får derimod 100.000 kroner. Men hvis det er “hurtigere, højere og stærkere”, der gælder også for særkategorierne, hvorfor skal kvinderne så have 100.000 kroner og de handicappede kun halvdelen på trods af, at de generelt præsterer målbart

²⁰ Se mere på <http://www.london2012.com/athletics/> samt på <http://www.london2012.com/paralympics/athletics/>.

bedre? Er det ikke diskrimination? Hvorfor skulle den danske kuglestøder Jackie Christiansen, der vandt guld for tredje gang ved OL i London, kun have den halve præmiesum i forhold til en dansk ikke-handicappet kvindelig guldbaljevinder på trods af, at han på sit amputerede ben skal kaste over tre kilo mere?

Både unge mænd og i en vis udstrækning også handicappede mænd præsterer altså i de målbare discipliner generelt bedre end kvinderne. Alligevel trumfer modsætningen mand/kvinde alle andre modsætningspar: ung/gammel, ikke-handicappet/handicappet og amatør/professionel. Hvis "hurtigere, højere, stærkere" er det væsentligste kriterium ved OL, burde de andre grupper så ikke også være med i stedet for at blive skubbet ud i deres egne sær-OL? Hvorfor er det lige præcis kvinderne, der har fået status som den store Anden, der skal repræsenteres ved OL?

Parallelstruktur

Misforstå mig ikke, jeg synes, det er fint, at kvinder er repræsenteret ved OL i de sportsgrene, hvor der er en stærk og udbredt kvindelig elite på verdensplan, ligesom det altid har været vilkårene for mænd. Men parallelstrukturen spænder det olympiske program til bristepunktet med nye kvindediscipliner ud fra argumentet, at når mændene har en disciplin, er det diskriminerende, at ikke også kvinder har samme disciplin.

Kvindernes indtog i samtlige sportsgrene er en af hovedgrundene til OL's største problem, den såkaldte gigantisme; at legene vokser ud over alle bredder, så kun store nationer til sidst kan arrangere dem, og mindre nationer som Danmark for længst har opgivet det. Den foregående olympiske præsident Jacques Rogge har derfor givet udtryk for, at legene ikke må vokse mere, tværtimod de skal indskrænkes. Når det sker, samtidig med den øgede kvindelige deltagelse i idrætsgrene med måske meget lille udbredelse på verdensplan og meget lidt tilskuertække, skubber man mandlige discipliner ud, selvom konkurrenceniveauet, selektionen og interessen i disse discipliner er langt højere, end det er tilfældet blandt kvinderne i samtlige tilbageværende discipliner.

De mandlige boksere, eksempelvis, er på et helt andet træningsmæssigt og konkurrencemæssigt plan end de meget få kvindelige boksere, man i ligestillingens hellige navn nu har fået presset ind på det olympiske program.

Inden for boksningen ser vi, hvordan kønskortet kan trækkes frem af kvinder, der selv har personlig interesse i at blive repræsenteret. Den største fortæller, der utrætteligt kørte kampagner for at få disciplinen på programmet ved OL i London, var også det største medaljehåb, nemlig irske Katie Taylor, der da også fik æren af at bære det nationale flag ind ved åbningsceremonien og siden vandt den forudsigelige guldmedalje i letvægt.

Udviklingen i mændenes banecykling er set med danske øjne endnu mere bemærkelsesværdig. Denne disciplin er en af legenes og cykelsportens traditionsrige grene, men fra OL i 2012 i London var det slut med flere af de mest hæderkronede discipliner, eksempelvis parløb og pointløb som individuelle discipliner. Under 2008-legene i Beijing dystede 35 kvinder og 153 mænd i ti cykel-discipliner i alt, tre for kvinder og syv for mænd. Fra 2012 i London er dette blevet ændret, så både mænd og kvinder dystet i de samme discipliner, nemlig fem med 104 mandlige og 84 kvindelige deltagere.

Netop i banecykling har Danmark stolte traditioner. Vi har i disse år to fantastiske ryttere i Alex Rasmussen og Michael Mørkøv, der bl.a. er tidligere verdensmestre i parløb. Det er en af vores helt stærke discipliner, men nu er det slut. Ærgerligt for Danmark og for Rasmussen og Mørkøv.

Da det blev kendt, at mandligt parløb og pointløb var historie, udtalte Alex Rasmussen:

Allerede inden jeg begyndte at køre parløb, havde jeg rigtig meget respekt for disciplinen, fordi den er så hård og teknisk krævende. Jeg kan slet ikke forstå, at de overhovedet overvejer at fjerne disciplinerne. Pointløbet og parløbet er kongedisciplinerne, og de er samtidig de mest publikumsvenlige.

Han fortsatte: “Jeg vil nok ikke satse så meget på at køre OL på bane, for ændringerne vil nærmest slå banecyklingen ihjel.”²¹

Kravet om kønsrepræsentation gælder i øvrigt kun kvinderepræsentation. I dag er der nemlig kvinder inden for alle olympiske sportsgrene, mens mændene fortsat ikke kan deltage i rytmisk gymnastik og synkronsvømning, der forbliver kvindernes æstetiske reservat. Det betyder, at kvinderne nu deltager i flere sportsgrene end mænd. Gigantismen og kvindekønsrepræsentationen skubber ikke kun mandlige discipliner ud, men ekskluderer også mænd indenfor de enkelte sportsgrene.

Den mandlige synkronsvømningssgruppe “Out To Swim Angels” fra London har trods et højt konkurrenceniveau – herunder en guldmedalje ved Euro-

21 <http://www.dr.dk/Sporten/Cykling/2009/10/06/065521.htm>.

games i Rotterdam i 2011 – forgæves kæmpet for at komme med til OL side om side med kvinderne i denne disciplin med næseklemmer, makeup, spraglede svømmedragter og gelatine i håret.

Holdets manager Stephen Adshead bruger helt den samme retorik som dem, der kæmper for kvinderepræsentation, idet han til Reuters Bureau har uddybet, at: “Det var et unfair og groft eksempel på uligestilling.” Han havde derfor skrevet et klagebrev til IOC, hvori der stod, at i synkronsvømning er “det mænd, der er ofre for diskrimination, hvilket ikke er mere acceptabelt end diskrimination mod kvinder.”²²

Kvindens kamp for kønsrepræsentation kan altså få en sneboldeffekt ved at brede sig til krav på områder, hvor mænd er ikke- eller underrepræsenterede, ja endog inspirere mænd til at indtræde i offerrollen.

I 1949 kritiserede Simone de Beauvoir i sit hovedværk *Det andet køn*, de undertrykkende kønsroller, der udskiller kvinden som “Det andet køn” i forhold til manden.²³ Det interessante i dag er, at udskilning af kvinden som den Anden nu sker på foranledning af kvinder, der ønsker særstatus for deres eget køn i konkurrencen med elitens mænd. Kravet om kvinderepræsentation har medført, at man inden for alle elitesportsgrene kræver oprettelse af en kvindelig parallelstruktur uanset interesse og konkurrenceniveau.

Jeg skal ærligt indrømme, at for mig står og falder verden ikke med, om der kommer mænd med til OL i synkronsvømning. Det, der derimod interesserer mig, er, at det herved demonstreres, at kvinder har monopoliseret retten til repræsentation på alle sportslige niveauer. Andre særkategorier som unge og handicappede kan ikke blive repræsenterede på samme niveau. Det samme gælder seniormændenes mulighed for at krydse over inden for f.eks. rytmisk gymnastik og synkronsvømning.

Kvinde- og mandekroppe

At der er rigtig god grund til at adskille den fysisk betonedede mande- og kvindesport, ses af zoologen Desmond Morris’ opsummering af den fysiologiske kønsforskel: “En voksen mands krop er i gennemsnit 30 % stærkere end kvindens og rummer næsten dobbelt så meget muskelvæv.” Med hensyn til kvindens bækken i relation til elitesport har Morris registreret, at kvinders “bækken grundlæggende betragtes som et kompromis, der har forenet to

22 <http://www.lfpress.com/sports/othersports/2012/07/05/19953681.html>.

23 Simone de Beauvoir: *Le Deuxième sexe*. 2 bind. Gallimard, 1949.

vigtige funktioner – fødsel og gang.” Det må “uundgåeligt begrænse den kvindelige idrætsudøvers formåen, som det særligt tydeligt kommer til udtryk hos den kvindelige løber, hvis man iagttager hende direkte forfra. Rotationen i hendes ben er slående sammenlignet med den løbende mands lige bevægelser.”²⁴

Den væsentligste fysiologiske kønsforskel findes i mænds evne til at kaste objekter hurtigt og langt. Når man sammenligner længderne i kuglestød, skal man huske, at der er indført en form for handicap, så de to køns præstationer ser næsten ens ud. Kvinderne støder ved OL med en kugle på 4 kg, mens mændene støder med en kugle på ikke mindre end 7,260 kg. Vinderlængden kan herefter blive tæt på hinanden med 20,7 meter for kvinderne og 21,89 meter for mændene. For tilskuerne ser det ud som om, at de to køn støder omtrent lige langt, for lægmanden på rækkerne er jo ikke oplyst om forskellen i tyngde.

I diskoskast er vægtforskellen oven i købet sat, så det ser ud som om, at kvinderne overgår mændene. Mændenes diskos vejer med 2 kg præcis det dobbelte af kvindernes, og selvfølgelig kunne kvinderne ved OL i London “slå” mændene med et vinderkast på 69,11 meter mod mændenes 68,27 meter. Fuldstændig det samme mønster gør sig gældende i hhv. hammerkast og spydkast, hvor mændene dog i begge tilfælde kaster længere på trods af tungere kasteobjekter.

Karen Margrethe Juul, der i mange år hørte til i eliten af dansk kvindegolf, indtil hun trak sig i 2011, er ikke bange for at erkende, at der også i golfens verden er enorm forskel på de to køns præstationsniveau, idet ungdomsspillerne hurtigt vokser fra de voksne, professionelle kvinder. Det er faktisk derfor, at det i høj grad er sportskvinderne selv, der er meget agtpågivende overfor transseksuelle og kvinder med abnormt højt testosteronniveau, der stiller op i kvindekurrencer, for det risikerer at gøre de almindelige sportskvinder chanceløse. Man kan slet ikke sammenligne dame- og herregolf, siger Karen Margrethe Juul, for:

Det er to forskellige sportsgrene, vi dyrker. Enhver 17-18-årig juniorbasse kan gå ud og banke mig sønder og sammen, hvis vi spillede fra den samme tee. Jeg ville ikke have en chance.²⁵

Hvis vi skal følge ligestillingslogikken, burde vi så ikke kræve, at de mandlige juniorer skal deltage i deres egen kategori og have det samme i pen-

²⁴ Desmond Morris: *De modsatte køn*, Forlaget Lademann, 1998, s. 13 ff.

²⁵ <http://issuu.com/danskgolf/docs/danskgolf4-2007>.

gepræmier som de voksne mænd og kvinder i tennis og badminton? Er det modsatte ikke udtryk for aldersdiskrimination?

I 2003 forsøgte den på det tidspunkt suverænt bedste kvindelige golfspiller i verden svenske Annika Sörenstam at konkurrere på lige vilkår med mændene i PGA-turneringen Bank of America Colonial i Texas. Hun blev dermed den første kvinde i en PGA-turnering siden Babe Zaharias i 1945. Sörenstam klarede sig mindre godt, gik fem slag over par, missede cuttet og endte som en delt nummer 96 ud af de 111, der færdiggjorde de første to runder.

Meget tyder også på, at den hårdeste eliteidræt lægger et større pres på kvinders end på mænds kroppe. Det har vist sig, at de "jernhårde ladies", der fortryllede den danske nation med deres håndboldspil 1987-1996 og vandt først europamesterskabet, siden OL-guld og i 1997 VM, ikke var så jernhårde, som vi troede. Kroppen er ikke lavet af jern, det ved selv mænd, og kvinder har ovenikøbet en væsentlig øget skadesrisiko ikke mindst i under-ekstremiteterne. Tre af dem blev som ganske unge erklæret sportsinvalidere, og syv andre fik alvorlige skader. Mange måtte indstille karrieren som unge. Seks klarede sig uden alvorlige mén, hvoraf de to var målmænd, Lene Rantala og Susanne Munk Wilbek.

Tankesport

I øjeblikket er der stærke kræfter, der forsøger at indstifte tankesport som en supplerende kognitiv form for OL og arrangeret som led i den olympiske kalender. Gennembruddet for denne idé var, at World Mind Sports Games (Verdensmesterskabet i tankesport) blev afholdt efter OL i Beijing i oktober 2008. 3000 spillere fra over 150 lande deltog i konkurrencen om 37 guldmedaljer inden for bridge, skak, go, dam og xiangqi (kinesisk skak).

Også her er der kønsadskillelse, så vi kan altså nu konkludere, at uanset om vi taler om fysiske eller åndelige konkurrencer på alle niveauer, så optræder kvinder næsten overalt i en beskyttet kategori med få undtagelser som indenfor hestesportens discipliner, hvor kun få undtagelser findes såsom i Polo.

Skønt skak er et tankespil, og derfor ifølge lighedstænkningen burde lige gode for mænd og kvinder, har skakken indført kønsopdeling med særskilte kvindeturneringer. På trods af, at der ikke burde være væsentlige kognitive forskelle blandt mænd og kvinder, er der blevet udviklet særlige

kvinderækker og stormestertitler, så kvinder også kan vinde guldmedaljer uden at skulle konkurrere med mænd.

Skakspillet bliver et prisme på, at kvinder mere generelt skærmes fra at deltage i åben konkurrence med mænd og skal sikres de højeste placeringer ved at fjerne konkurrencen fra den mandlige elite. Skakspilleren og ph.d. i historie Mikael Frausing, fremhæver, at: ”Skak er en intellektuel sportsdyst, hvor der konkurreres i »åben række« og i »kvinderække«. I åben række stiller man op efter kvalifikationer, og kvinder deltager selvfølgelig i turneringer og på landshold, som deres spillemæssige styrke berettiger til”.

I Sverige har Pia Cramling ”jævnlige” spillet på det svenske skaklandshold. Den nuværende kvindelige verdensmester, Hou Yifan, spiller derimod ikke på det kinesiske landshold, da hun er nummer ti på Kinas styrkeliste over skakspillere. I Danmark ville hun være nummer to.” Der findes også i skak ”særlige titler som Woman Grandmaster, Verdensmester og Europamester kun for kvinder”:

Kravene til at opnå disse titler er signifikant lavere, den sportslige værdi og prestige naturligvis tilsvarende lavere. Dette er for så vidt uproblematisk, så længe alle anerkender, at der er forskel på en stormester (GM) og kvindestormester (WGM). Når kvinder opnår stormestertitlen (den rigtige), bruger de naturligvis ikke længere den mindre prestigefulde titel WGM.²⁶

En af de bedste danske skakspillere gennem tiderne, Peter Heine Nielsen, udtaler på Dansk Skak Unions debatsider, at: ”Jeg hører til dem, der synes, at kønsadskillelse er kunstigt i skak. Og ikke i trit med moderne ligestilling.” En af de øvrige debattører fabulerer med et glimt i øjet over, hvad repræsentationstanken i yderste konsekvens kan føre til: ”Jeg vil blive glad for en liste for begyndende gråhårede spillere fra Svenstrup J – min eneste chance for nogensinde at komme i top 100.” Hvortil en anden replicerede: ”Måske skulle jeg bede om en særlig liste for universitetsuddannede buschauffører.”²⁷

Heldigvis findes der en undtagelse, der bekræfter reglen. Allerede som 15-årig blev Judit Polgár stormester, og hun har altid afvist at stille op til verdensmesterskaberne i kvindeskak. Hendes holdning er at for virkelig at udvikle sig, skal man ud af kuvøsen og tage livtag med de bedste mandlige skakspillere, kort sagt selv opsøge modstanden på højeste niveau.

²⁶ <http://apps.infomedia.dk.ep.fjernadgang.kb.dk/Ms3E/PdfViewer.aspx>

²⁷ Bonde, H., Fordi du fortjener det, Gyldendal, 2013, s.179.

Verdens bedste skakspiller gennem tiderne Garry Kasparov har skrevet om hendes stil, at hun på ingen måde lever op til stereotypen på en tilbageholdende kvinde, men spiller med uhørt aggression og i øvrigt også et enormt taktisk overblik.

Hvor kvinder frit kan deltage i de åbne bridgeturneringer, hvor de bedste mænd deltager, er der ikke den samme ret for mænd til at deltage i de separate kvindeturneringer, for kvinder skal tydeligvis beskyttes fra åben konkurrence, selv om bridge alene handler om kognitive færdigheder. Heller ikke i bridge skal kvinder primært repræsentere deres talent, men derimod deres køn. Det fik en ældre herre, Ole Dam, til i 2012 at rejse en klage ved Ligebehandlingsnævnet. Hans intellektuelle evner var ikke længere på højdepunktet, og han søgte nu om at deltage i turneringer, der matchede hans niveau. Han ville derfor gerne deltage i dameturneringerne, men blev afvist af bridgeforbundet, hvorefter han klagede med følgende begrundelse:

Forbundet anser kvinder som handicappede i forhold til mænd, selv om det drejer sig om en intellektuel sportsgren. Klager har forståelse for, at man for eksempel i vægtløftning ikke har kvinder og mænd, der kæmper mod hinanden. Forbundet mener åbenbart, at kvinder ikke har de samme intellektuelle muligheder som mænd, hvorfor de skal spille for sig selv.

Klageren henviste til en artikel i tidsskriftet Dansk Bridge, hvor en elitebridgespiller udtalte, at:

Mænd er simpelthen bedre til bridge end kvinder – derfor opdelingen... Mænd besidder den udholdenhed og konkurrencementalitet, som bridge kræver, og de er villige til at gøre, hvad der er nødvendigt for at blive habile bridgespillere.

Ligebehandlingsnævnet fandt, at der ikke var sket en overtrædelse af loven, fordi:

Det fremgår af bekendtgørelse om initiativer til fremme af ligestilling, der er udstedt som en generel undtagelse til forbuddet mod forskelsbehandling på grund af køn, og vejledningen hertil, at det er tilladt at etablere hold og undervisning mv. for det ene køn inden for

sport og idræt, herunder svømning mv. Dette gælder både i private foreninger og inden for den offentlige forvaltning.²⁸

En lidt speciel begrundelse, da kønsadskillelsen i svømning vel skyldes hensynet til blufærdigheden og i andre sportsgrene de fysiske forskelle på mande- og kvindekroppe. I den efterfølgende debat skrev en debattør, Sven Jahnsen: “Jeg forlanger en turnering, hvor alle andre end de kejthåndede er udelukket.”²⁹

Også i sportsgrene, hvor der kræves en relativt behersket fysisk indsats, er der indført separate turneringer for kvinder. Hvorfor er der kønsadskillelse i curling, skihop og bueskydning eller endnu mere ekstremt i billard, bowling, poker og dart? Er det fordi kvinder overalt, når konkurrencen når ekstreme højder, trækker sig tilbage?

I billard figurerer britiske Reanne Evan som syv gange verdensmester i kvindebillard. Hun blev tildelt et wild card til at stille op i 2010/11 i den åbne professionelle turnering, altså der hvor de bedste mænd stiller op, men hun endte i bunden. Herefter skulle hun kvalificere sig på egen hånd for at fortsætte i turneringen det næste år, hvilket mislykkedes.

Konklusion: At spille med handicap?

Konkluderende er konkurrencesporten et af de samfundsområder, der af fysiologiske grunde mest konsekvent lader kvinder stille op i en beskyttet kategori ved helt at adskille dem fra mændenes konkurrence.

Ved OL handler det om at være “hurtigere, højere og stærkere”. Hvordan kan det være, at kvinderne som den eneste gruppering, der hverken er “hurtigere, højere, eller stærkere”, har vundet fodfæste ved OL på trods af, at de bedste af de unge mænd, af amatørerne og af de handicappede mænd bevæger sig hurtigere og er stærkere end de mest talentfulde kvinder, og at disse grupper ligeledes forsøger at opnå deltagelse ved OL? Det tyder på, at det også inden for elitesportens område er lykkedes for kvinderne at etablere sig som den store Anden, dvs. som den eneste kategori, der skal repræsenteres ved siden af elitemændene.

28 <http://www.ligebehandlingsnaevnet.dk/naevnsdatabase/afgoerelse.aspx?aid=872&type=Afgoerelse>.

29 http://www.dr.dk/Nyheder/Indland/2012/03/14/071000.htm#wbc_purpose=update-81k-.

En af de væsentligste grunde til den internationale kvindelige elitesports succes, der er inkarneret i, at kvinderne deltager i alle idrætsgrene ved OL i dag, er legeringen af sport og sex, hvor kvinderne selv i samarbejde med medier og sponsorer udgør drivkraften, mens det samtidig i andre dele af offentligheden fra traditionelt feministisk hold fremstilles som kvindeundertrykkende og udtryk for mænds "pornificering" af samfundet.

Også inden for kognitive discipliner som tankesport – og herunder OL i "mind games" – foregår der imidlertid en adskillelse af de to køn. Det kunne tyde på, at princippet om at beskytte kvinder mod kappestrid med de mest ekstremt dedikerede mænd er en mere universel figur, hvilket passer præcist med de tendenser, vi kan registrere inden for det danske erhvervsliv, det politiske liv, kulturlivet og på universiteterne. Alle disse fora har det tilfælles, at der arbejdes for oprettelse af beskyttede kategorier til kvinder med henblik på at skaffe dem de samme guldmedaljer, præmiepenge, stillinger og titler som de højest placerede mænd.

Det lyder måske progressivt, når der indføres kønsadskillelse inden for tankesportens kognitive konkurrencer, men spørgsmålet er, om det egentlig er frigørende at trække kvinderne ud af konkurrence med mænd på åndens område? Udvikles der ikke – på samme måde som med kvindelige bonusprofessorater på universitetet og kønsrepræsenterede kvinder i erhvervslivets bestyrelser – en fornemmelse af et kvindeligt B-hold, der ikke tages seriøst i samme grad som "det egentlige Tanke-OL" med skrappe konkurrencebetingelser? Er det ikke det, man kalder at "spille med handicap" inden for golf, hvor golfbanens samlede længde fra dame-tee er ca. 15-20 procent kortere end fra herre-tee?

For at forebygge enhver misforståelse vil jeg gerne betone, at jeg mener, at der er god grund til kønsadskillelse i de muskulært betonedede sportsgrene på grund af den massive forskel i kvinders og mænds fysik. Jeg går også i den grad ind for kvindelig elitesport, for konkurrencesport kan være en fantastisk måde at bygge sin karakter op på, især hvis man formår at uddanne sig samtidig og forlader elitesporten i tide, så man kan nå at skabe sig et liv og en karriere uden for sporten.

Jeg synes også, at kvinders deltagelse ved OL er glimrende, spændende, æstetisk og skaber en dramaturgisk interessant figur med kontrasten mellem de spændstige kvinde- og mandekroppe. Hvad jeg derimod stiller spørgsmålstegn ved, er automatikken i kvinderepræsentation, så kvinder skal repræsenteres i alle OL-sportsgrenene og i samtlige discipliner og vægtklasser, også dem, hvor der hverken er en sportslig interesse fra kvinderne selv eller et sportsligt niveau, der gør det interessant for andre at se på. Denne

automatik har faktisk medvirket til, at rigtig mange mandediscipliner med et langt højere sportsligt niveau er blevet skubbet ud af OL.

Den gennemgribende kvinderepresentation bidrager også til OL's største problem, gigantisme, der dels bevirker, at f.eks. et lille land som Danmark aldrig vil kunne arrangere OL, og dels medfører, at en lang række store internationale sportsgrene smides ud af OL, og at andre banker på uden at kunne komme ind.

Opgraderingen af kvindesporten giver store økonomiske gevinster for de implicerede. Men indførelsen af ens pengepræmier for de to køn, f.eks. i badminton og tennis, strider dels mod, at konkurrenceniveauet i f.eks. mændenes toptennis er langt højere end i kvindernes og dels mod, at mændene kæmper længere dystre i tennis, og at der dermed også kan klemmes langt flere reklamekroner ud af mændenes kampe. Kort sagt, i tennis er der ikke lige løn for lige arbejde.

Ofte bliver man fra feministisk hold irrettesat, når man kommer til at tale om "landsholdet" uden at nævne, at man tænker på "herrelandsholdet". Jeg vil dog fastholde, at det er legitimt at reservere pladsen som "landshold" til seniorherrerne, der ubetinget udgør de dygtigste, og hvor man har formet andre kategorier som "damer", juniorer, seniorer og veteraner for dem, der ikke kan konkurrere med de bedste. I øvrigt gør man det samme på områder, hvor der ligger kvinder i toppen. F.eks. tænker man ofte udelukkende på kvinder, når man taler om "fotomodeller" og især "supermodeller."³⁰

---

30 Jeg vil gerne takke AAE i forvaltning Peter Holm Andersen for hans gennemgribende og væsentlige kritik af manus, for hvis fejl og mangler dog kun jeg er ansvarlig.